

رویکرد ایران در جنگ آمریکا در ویتنام

۲۰ اسفند ۱۴۰۲ ساعت ۱۷:۵۱

شاه در طی جنگ آمریکا در ویتنام ظاهراً سیاست محتاطانه را در پیش گرفته اما در عمل سیاست شاه سیاستی حمایتی بود. این سیاست به خصوص بعد از اعطای نقش ژاندارمی به ایران، نقش حمایت طلبانه گرفت. به عبارتی شاه چندان بدش نمی آمد که آمریکا همچنان به جنگ در ویتنام مشغول باشد و در مقابل او نقش ژاندارمی را بر عهده بگیرد و از این طریق بتواند اهداف جاه طلبانه خود را پوشش دهد.

آمریکا طی سال‌های (۱۹۷۵-۱۹۵۵) وارد جنگ با ویتنام شد. این جنگ در راستای منافع ملی این کشور و در راستای سیاست رقابت با شوروی در گرفت. جنگ آمریکا در ویتنام که با کشتار بسیاری از مردمان بی گناه این کشور همراه بود، باعث موضع‌گیری سایر کشورها و متحدان آمریکا نیز شد. چنانچه برخی از حامیان آمریکا به طرفداری از این کشور دست زدند، برخی رویکرد محافظه کارانه و محتاطانه پیش گرفتند و برخی نیز به انتقاد پرداختند. در میان این کشور، ایران به رهبری محمدرضا پهلوی از جمله کشورهایی بود که سیاست محتاطانه همراه با حمایت غیرمستقیم را در پیش گرفت. البته منظور از سیاست محتاطانه، عدم دخالت نظامی و سیاسی مستقیم در جنگ ویتنام بود.

نگاهی به جنگ آمریکا در ویتنام

جنگ ویتنام در اصل جنگی میان ویتنام شمالی و جنوبی بود. ویتنام شمالی در راستای اتحاد برای کمونیست می جنگید؛ اما ویتنام جنوبی همراه با آمریکا برای پیوستن به بلوک غرب در جنگ بود. این جنگ بین سال‌های ۱۹۵۵-۱۹۷۵ رخ داد و آمریکا نیز نقش پررنگی در آن داشت. نقش آمریکا در دهه ۱۹۷۰ بسیار پررنگ‌تر از سال‌های قبل از آن بود. با این حال دخالت نافرجام آمریکا در بحران ویتنام موقعیت بین‌المللی و روابط خارجی این کشور را نیز با تبعات منفی بسیاری روبرو ساخت. چنانکه جیمز اشلینگر وزیر دفاع آمریکا اعتراف نمود که یکی از نتایج سوء رویدادهای ویتنام تزلزل در اعتماد بسیاری از کشورها به قدرت و عزم آمریکا بوده است و در نتیجه برخی از دوستان ما چون تایلند، فیلیپین، استرالیا و زلاندنو که از متحدان همیشگی بوده‌اند نغمه اعتراض و مخالفت سر داده‌اند. [\[۱\]](#)

در این شرایط که آمریکا با چالش‌های گسترده‌ای روبرو شده بود، بسیاری از کشورها مواضع متفاوتی را نسبت به این جنگ ابراز کردند. شاه از جمله کسانی بود که سیاست خود را محتاطانه اعلام کرد و ظاهراً تلاش‌هایی نیز برای برقراری صلح میان دو کشور

به کار برد. البته شاید بهتر باشد که بگوییم شاه اجباراً سیاست خود را سیاست محتاطانه معرفی کرد؛ اما در عمل از آمریکا نیز حمایت کرد. اعلام سیاست بیطرفانه یا محتاطانه برگرفته از برخی از ملاحظات سیاسی، اقتصادی و منطقه‌ای بود و منافی را برای شاه در برداشت.

منافع سیاست محتاطانه شاه در برابر جنگ ویتنام

هدف شاه از اعلام سیاست محتاطانه، ایجاد توازن بین منافع ایران در حفظ روابط خوب با ایالات متحده بود. شاه وابستگی عمیق سیاسی به آمریکا داشت و نمی‌توانست تحت هیچ شرایطی از این کشور انتقاد کند. ایران به طور نظامی در جنگ ویتنام شرکت نکرد و سیاست خود را سیاست بی‌طرفانه اعلام کرد. شاه به دلایل متعددی به طور مستقیم در جنگ ویتنام شرکت و یا مداخله نکرد. از جمله این دلایل می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

ملاحظات ژئوپلیتیکی

شاه می‌دانست که ایران در منطقه‌ای ژئوپلیتیکی قرار دارد و از طرفی دچار اختلافات و درگیری‌های با همسایگان خود نیز است. این رو اتخاذ مواضع مداخله‌جویانه در کشورهای دیگر می‌توانست به تشدید اختلافات و کشمکش‌های منطقه‌ای منجر شود. شاه به دنبال پرهیز از درگیری‌های غیرضروری و تمرکز بر ثبات منطقه بود.

روابط ایران و آمریکا

همانطور که پیشتر نیز گفتیم برای شاه حفظ رابطه سیاسی با آمریکا اهمیت زیادی داشت. در واقع آمریکا، متحد کلیدی ایران در این دوره بود و کمک‌های اقتصادی و نظامی ارائه می‌کرد. شاه می‌خواست این رابطه را حفظ کند و نمی‌خواست با جانبداری در جنگ ویتنام، این رابطه را به خطر بیندازد.

ثبات داخلی

شاه مشتاق حفظ ثبات داخلی و قدرت شخصی خود بود. او از عمق نارضایتی‌های مردمی آگاه بود و به خوبی می‌دانست که درگیری در ویتنام و یا مداخله در امور داخلی کشورهای دیگر می‌تواند علاوه بر ایجاد مشکلات اقتصادی بیشتر، باعث افزایش نارضایتی‌ها نیز شود.

ایجاد تعادل میان دیدگاه‌های مختلف

یکی از عواملی دیگری که باعث شد تا شاه در لفافه، سیاست خود نسبت به جنگ ویتنام را سیاست محتاطانه اعلام کند، لزوم ایجاد تعادل میان دیدگاه‌های مختلف بود. بر این اساس افکار عمومی در ایران در مورد جنگ ویتنام دچار اختلاف نظر شده است، به طوری که برخی از جناح‌ها به خصوص جناح حامی حکومت از جنگ ویتنام و حضور آمریکا در آن دفاع می‌کردند؛ اما برخی دیگر حامی مردم ویتنام بود و با آن‌ها ابراز همدردی می‌کردند. در این شرایط رویکرد شاه منعکس کننده یک عمل متعادل کننده

برای حفظ منافع ایران در میان شرایط پیچیده آن زمان بود.

آیا سیاست شاه در جنگ ویتنام محتاطانه بود؟

شاه در حالی سیاست خود در جنگ ویتنام را سیاست بی‌طرفی اعلام کرد که عملاً نقش حمایتی از آمریکا را در پیش گرفته بود. حمایت شاه از آمریکا شامل صدور مجوز به آمریکا جهت استفاده از حریم هوایی ایران برای پروازهای شناسایی و ارائه برخی همکاری‌های اطلاعاتی بود. البته همانطور که گفتیم نقش ایران در جنگ کاملاً غیرمستقیم بود و ایران از اعزام نیرو یا شرکت مستقیم در نبرد خودداری کرد. با این حال سیاستی که شاه در قبال آمریکا در دوران جنگ ویتنام در پیش گرفت، نه تنها به کاهش روابط دو کشور منجر نشد، بلکه گسترش روابط ایران و آمریکا را به دنبال داشت.

روابط ایران و ایالات متحده آمریکا در سال ۱۳۴۷ نسبت به سال قبل گسترش بیشتری یافت و بی‌تردید یکی از دلایل اصلی نزدیکی و همبستگی دو کشور، طرفداری شاه از سیاست خارجی آمریکا و به‌ویژه پشتیبانی همه‌جانبه وی از حضور آمریکا در ویتنام بود. این در حالی بود که سیاست همبستگی دولت ایران در همکاری با ایالات متحده در جنگ ویتنام، مورد انتقاد بخش‌های وسیعی از اقلیت و طبقات مردم قرار داشت. در همان زمان، دولت لیندون جانسون از الطاف شاه و پشتیبانی او در ویتنام سپاسگزاری می‌کرد.^[۲]

سخن نهایی

شاه در طی جنگ آمریکا در ویتنام ظاهراً سیاست محتاطانه را در پیش گرفته؛ اما در عمل سیاست شاه سیاستی حمایتی بود. این سیاست به خصوص بعد از اعطای نقش ژاندارمی به ایران، نقش حمایت‌طلبانه گرفت. به عبارتی شاه چندان بدش نمی‌آمد که آمریکا همچنان به جنگ در ویتنام مشغول باشد و در مقابل او نقش ژاندارمی را بر عهده بگیرد و از این طریق بتواند اهداف جاه‌طلبانه خود را پوشش دهد. از سویی محمدرضا پهلوی یکی از متحدان اصلی آمریکا در خاورمیانه نیز محسوب می‌شد. محمدرضا پهلوی در بسیاری از سیاست‌های نظامی آمریکا، همراه این کشور بود. بنابراین همانطور که انتظار می‌رفت شاه در این سیاست نیز همراه آمریکا باشد.

[۱] - سقوط: مجموعه مقالات نخستین همایش بررسی علل فروپاشی سلطنت پهلوی، تهران، موسسه مطالعات و پژوهش‌های

سیاسی، ۱۳۸۴، ص ۲۶۵

[۲] - علیرضا ازغندی، روابط خارجی ایران ۱۳۲۰-۱۳۵۷، تهران، نشر قومس، چاپ ششم، ۱۳۸۴، ص ۲۸۹

آدرس مطلب :

<https://www.cafetari.kh.com/news/49550/ويتنام-آمریکا-جنگ-ایران-رویکرد/>